

Groningen, 31 maart 2025

Aan: de raadsleden van de Groningse gemeenten

Betreft: prioriteit aan goed mantelzorgbeleid

Geachte raadsleden,

In alle voorspellingen over de toekomst van onze gezondheidszorg is er één verwachting die door iedereen gedeeld wordt: mantelzorg wordt nog belangrijker dan nu al het geval is. Vergrijzing, personeelsgebrek, financiële problemen: professionele zorg zal in toenemende mate vervangen worden door informele zorg, waaronder zorg verleend door mantelzorgers. Met die wetenschap vragen wij u met deze brief om aandacht voor de mantelzorgers in uw gemeente en om goed mantelzorgbeleid.

Wie zijn wij?

Wij zijn Platform Hattinga Verschure, een stichting die tot taak heeft het behartigen van de collectieve belangen van mantelzorgers in de provincie Groningen. In de afgelopen jaren hebben we daar onder andere invulling aan gegeven door het organiseren van bijeenkomsten voor mantelzorgers en zorgprofessionals, het ontwikkelen en verspreiden van een mantelzorgpas (een kaart die aangeeft voor wie men zorgt zodat die zorg voortgezet kan worden als de mantelzorger iets overkomt) en het opstellen en onder de aandacht brengen van een mantelzorgmanifest bij bestuurders en beleidsmakers.

We zijn een kleine vrijwilligersorganisatie die professioneel wordt ondersteund door medewerkers van Zorgbelang Groningen en subsidie ontvangt van de provincie Groningen.

En over onze naam: Prof. Dr. J.C.M. (Johannes) Hattinga Verschure (1914-2006) was hoogleraar Ziekenhuiswetenschappen. Hij gebruikte als eerste de term mantelzorg en verstond hieronder: 'alle zorg die genoten in een klein sociaal netwerk aan elkaar gegeven op basis van vanzelfsprekendheid en bereidheid tot wederkerigheid.'

Waarom richten wij ons tot u?

Ondersteuning van individuele mantelzorgers is op grond van de Wmo een taak van de gemeente en wordt in de Groningse gemeenten uitgevoerd door Steunpunten Mantelzorg. Deze zijn vaak in één of andere vorm ondergebracht bij lokale welzijnsorganisaties. Om invulling te geven aan onze taak – de collectieve belangenbehartiging – hebben wij een ronde gemaakt langs alle steunpunten. Daar hebben we gevraagd hoe ze werken, waar ze trots op zijn en waar ze tegenaan lopen in hun werk. De informatie die dat opleverde, gebruiken we om richting te geven aan onze eigen activiteiten, en hebben we ook verwerkt in het Pamflet 'Gemeente, koester uw mantelzorgers' met daarin een twaalftal aanbevelingen voor mantelzorgbeleid in de Groningse gemeenten (zie bijlage 1).

Dit pamflet hebben we in de OOGO-vergadering van 4 april 2024 aangeboden aan de Groningse Wmo-wethouders, waarna we om een gesprek gevraagd hebben met elke wethouder. Dit met als doel om aan de hand van het pamflet het grote belang van goede mantelzorgondersteuning te benadrukken. Met negen gemeenten is gesproken: meestal met de wethouder en ambtelijke ondersteuning, in enkele gevallen alleen met beleidsmedewerkers.

Ter informatie vindt u in bijlage 2 de gegevens die wij in 2023 – 2024 gekregen hebben van de Steunpunten Mantelzorg en in bijlage 3 een impressie van de gesprekken die we gevoerd hebben met de wethouders.

Nu ons verzoek aan u. U bent het hoogste bestuursorgaan in de gemeente. We vragen daarom nadrukkelijk ook uw aandacht voor de vele mantelzorgers in uw gemeente. Bijvoorbeeld door het onderwerp op de agenda te zetten van een raadsvergadering en daarin na te gaan wat uw gemeente doet aan ondersteuning en hoe die - waar nodig - verbeterd kan worden. Wij hopen dat u onze betrokkenheid bij de mantelzorgers deelt en hun de politieke aandacht geeft die ze verdienen.

Hebt u vragen naar aanleiding van deze brief, dan beantwoord ik die graag.

Met vriendelijke groet,

Namens Stichting Platform Hattinga Verschure

Janny Scholma, voorzitter

Mail: janny.scholma@sphv.nl

Tel: 06 42 05 29 56

Stichting Platform Hattinga Verschure

Leonard Springerlaan 13

9727 KB Groningen

www.sphv.nl

secretariaat@sphv.nl

Pamflet: Gemeente, koester uw mantelzorgers!

De zorg kraakt in zijn voegen en de vooruitzichten voor de komende decennia zijn ronduit dreigend: een groot en groeiend personeelsgebrek loopt samen op met een toenemend aantal mensen dat zorg nodig zal hebben. Het nu al grote beroep op mantelzorg en mantelzorgers zal daardoor sterk toenemen. Dat maakt de verantwoordelijkheid die gemeenten als onderdeel van de Wmo hebben voor de ondersteuning van mantelzorgers tot een belangrijke zaak.

Platform Hattinga Verschure heeft als taak de behartiging van de collectieve belangen van mantelzorgers in de provincie Groningen. Het platform is de afgelopen tijd met mantelzorgers en medewerkers van de steunpunten mantelzorg in gesprek gegaan over waar zij tegenaan lopen en hoe het platform daarbij kan helpen. Die gesprekken resulteren onder andere in een lijst met twaalf aanbevelingen voor de besturen van de gemeenten in Groningen.

1. **Zorg voor goed toegeruste steunpunten**
Mantelzorgers leveren een groot deel van de zorg in Nederland en lopen daarbij tegen allerlei problemen en probleempjes aan. Goede ondersteuning van mantelzorgers is daarom belangrijk, een taak die toebedeeld is aan de gemeenten. Voor die ondersteuning is het noodzakelijk dat de gemeente een goed functionerend en voldoende bemenst Steunpunt Mantelzorg heeft en dat alle uitvoerders van Wmo-taken voldoende geschoold zijn in het herkennen en wegnemen van belemmeringen die spelen bij mantelzorgers. Voor het onderhouden van netwerkcontacten, aanspreekpunt zijn voor mantelzorgers, informatievoorziening en advisering van sociaal werkers is ook in een kleine gemeente **minimaal** een volle werkweek van 36 uur coördinatie nodig. Bij een wat grotere gemeente, zeg vanaf 50.000 inwoners, vraagt dit al snel het dubbele aantal uren.

2. **Ken uw mantelzorgers**
Landelijke cijfers geven aan dat 35% van de mensen van zestien jaar of ouder mantelzorg verleent, en dat bijna de helft daarvan dat langdurig en intensief doet. Uiteraard vindt niet elke mantelzorger het zinvol zich te melden bij een steunpunt, en natuurlijk is het ook zeer waardevol als een huisarts, wijkteammedewerker of thuiszorghulp oog heeft voor wat iemand nodig heeft om het vol te houden als mantelzorger. Toch is het ook belangrijk dat veel mantelzorgers bekend zijn met het steunpunt van de eigen gemeente en dat ze daar regelmatig informatie van ontvangen. Om met die informatie hun taak te kunnen verlichten en om te weten waar en wanneer ze om ondersteuning kunnen vragen. Gemeenten zouden er daarom op zijn minst naar moeten streven dat minimaal de helft van alle langdurig intensieve mantelzorgers bekend is met en informatie ontvangt van het steunpunt. Dan gaat het dus om een aantal dat overeenkomt met 9% van alle inwoners van 16 jaar en ouder. De meeste Groningse gemeenten zitten hier ver onder. Om daar verandering in te brengen, moet een effectieve informatiecampagne worden opgezet.

- 3. Laat uw waardering blijken voor het werk van uw mantelzorgers**
Vanaf 2015 is het de taak van de gemeenten om een (financiële) blijf van waardering te geven aan mantelzorgers. Voor die tijd kregen ze 200 euro van het Rijk. Alle Groningse gemeenten geven nu een lager bedrag aan waardebonden of helemaal niets. Wel organiseren de meeste gemeenten aangename activiteiten voor mantelzorgers op of rond de Dag van de Mantelzorg. Onze oproep: maak als gemeente minimaal 200 euro per geregistreerde mantelzorger per jaar vrij om te besteden aan leuke activiteiten of een financiële blijf van waardering.
- 4. Vergoed problematische kosten en realiseer zorgverlichtende faciliteiten**
Mantelzorgers zetten hun tijd in en maken kosten. Dat hebben ze graag over voor de naaste die ze verzorgen, maar die kosten kunnen ook een probleem worden en een belemmering om de zorg te blijven leveren. Maak regels op basis waarvan sommige kosten vergoed kunnen worden. We denken hierbij met name aan vervoers- en parkeerkosten. En realiseer faciliteiten die de taak van mantelzorgers kunnen verlichten.
- 5. Voer een ruimhartig Wmo-beleid**
Mantelzorg is vaak het alternatief voor dure intramurale zorg en mantelzorgers hebben veelal schroom om hulp te vragen. Beantwoord aanvragen daarom vanuit een positieve houding en hecht veel waarde aan de informatie van de mantelzorgers zelf en van mantelzorgondersteuners of andere hulpverleners die de situatie kennen.
- 6. Denk aan mantelzorgers in de contracten die u sluit**
Gemeenten sluiten contracten met allerlei zorg- en welzijnsorganisaties (bijvoorbeeld thuiszorg, jeugdhulp, GGD, jongerenwerk). Maak in die contracten afspraken over hoe zij hun medewerkers scholen in het herkennen en wegnemen van belemmeringen voor mantelzorgers en hoe ze contacten onderhouden met de steunpunten mantelzorg.
- 7. Onderzoek de vraag naar en de beschikbaarheid van respijtzorg**
Respijtzorg, even op adem kunnen komen doordat de zorgvrager ergens anders is of door iemand anders verzorgd wordt, is erg belangrijk om intensieve zorg vol te kunnen houden. Veel mantelzorgers denken niet snel aan het inschakelen van anderen en gaan door tot ze het niet meer aan kunnen. Inventariseer de behoefte en latente behoefte aan respijtzorg in uw gemeente, neem lacunes in de beschikbaarheid ervan weg en vergoed de kosten ervan ruimhartig.
- 8. Voorkom isolement**
Mantelzorger zijn leidt al snel tot sociaal isolement, zowel voor de zorgvrager als de zorgverlener. Maak mogelijk en stimuleer dat mensen gemakkelijk anderen kunnen ontmoeten. Zorg dus voor locaties in de buurt of het dorp waar mensen samen kunnen komen en voor indicatievrije dagactiviteiten. Maak het voor de steunpunten mogelijk om bijeenkomsten te organiseren.
- 9. Heb speciale aandacht voor jonge mantelzorgers**
Bespreek met het steunpunt mantelzorg in uw gemeente in hoeverre jonge mantelzorgers en hun problemen in beeld zijn en faciliteer het steunpunt om deze categorie mantelzorgers de bijzondere aandacht te geven die ze nodig hebben. Bevorder ook de bewustwording over de situatie van jonge mantelzorgers bij onderwijsinstellingen en andere partijen die in contact komen met jongeren/ kinderen.

- **10. Besef dat goede mantelzorgondersteuning meer nodig heeft dan wat welzijn kan bieden**
Mantelzorg zal steeds belangrijker worden. Dat vraagt om doordachte beslissingen op veel gebieden: huisvesting, voorzieningen, gezondheidszorg enz., en is dus domein- en beleidsterrein overstijgend.
- **11. Gebruik een mantelzorgtest**
Een mantelzorgtest biedt mantelzorgers inzicht in hun situatie en geeft praktische tips en mogelijkheden voor hulp op maat om overbelasting te voorkomen. De bekendste mantelzorgtest is de test die zorgverzekeraar CZ heeft ontwikkeld met medewerking van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Gemeenten zijn opgeroepen één van de landelijke testen lokaal te maken, waardoor deze meer concrete handvatten biedt voor de mantelzorgers. Ga op die oproep in, maak uw eigen mantelzorgtest en promoot het gebruik ervan.
- **12. Aandacht voor werkende mantelzorgers**
Heb aandacht voor de combinatie van werk en mantelzorg, voer een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid

Uitkomsten gesprekken Steunpunten Mantelzorg

In 2023 – 2024 vroegen we aan de steunpunten over hoeveel uur betaalde medewerkers ze beschikken, hoe de gemeente omgaat met het mantelzorgcompliment, hoeveel mantelzorgers bekend zijn bij het steunpunt en hoe het steunpunt de informatieverstrekking aan de mantelzorgers verzorgt. Dat leverde het volgende overzicht op.

Beschikbare uren betaalde medewerkers

- Eemsdelta: 40,5 uur.
- Groningen: zeven beroepskrachten waarvan er twee 32 uur werken en de rest 24 of 28 uur per week, plus twee uur administratieve ondersteuning.
- Het Hogeland: 20 uur per week.
- Midden-Groningen: 56 uur per week.
- Oldambt: 20 uur.
- Veendam: 16 uur coördinatie, verder verdeeld over medewerkers basisteams.
- Westerkwartier: 24 uur mantelzorgcoördinatie, plus inzet vanuit vier sociale teams: geschat op 32 uur.
- Westerwolde: 24-28 uur.

Mantelzorgcompliment

Tot 2015 was er een landelijk mantelzorgcompliment. Erkende mantelzorgers konden rekenen op een bedrag van 200 euro per jaar, betaald door het Rijk. Vanaf 2015 is het een taak van de gemeenten om op één of andere manier een blijk van waardering te geven aan mantelzorgers. Ook daarin zijn duidelijke verschillen:

- Eemsdelta: VVV bon van 35 euro plus een verwendag.
- Groningen: Mantelzorgwaarderingsskaart met diverse coupons en geschatte waarde van 65 euro, plus een feestavond en feestelijke ontmoetingsmomenten in wijk of dorp rond de Dag van de Mantelzorg.
- Het Hogeland: VVV bon van 50 euro plus een feestelijk programma met theateroptreden en warm buffet.
- Midden-Groningen: VVV bon van 25 euro plus in de week van de mantelzorg een aantal activiteiten waar mantelzorgers zich voor in kunnen schrijven: theater, high tea of wandeling met lunch.
- Oldambt: cadeaubon van 25 euro.
- Pekela: niets.
- Stads kanaal: cadeaubon van 100 euro.
- Veendam: geen compliment, wel bijeenkomsten en activiteiten op de Dag van de Mantelzorg.
- Westerkwartier: VVV bon van 50 euro plus activiteiten rond de Dag van de Mantelzorg en een jaarlijkse FUN-dag voor jonge mantelzorgers.
- Westerwolde: cadeaubonnen van 100 euro plus een ophaalmoment met koffiemogelijkheid en meerdere activiteiten zoals schilderworkshop, verwenmiddag en gezellige muziekkavond.

Gekende mantelzorgers

Om mantelzorgers te kunnen voorzien van nuttige informatie is het van belang dat de steunpunten ze kennen. Ook de mate waarin dat het geval is, verschilt. NB: landelijk wordt geschat dat 35 procent van de mensen van zestien jaar of ouder mantelzorg verleent. Ongeveer 16 procent helpt langdurig en intensief.

Aantal mantelzorgers dat bekend is bij de steunpunten:

- Eemsdelta: 655 (1,5 procent).
- Groningen: 2900 (1,2 procent)

- Het Hogeland: 1145 (2,4 procent)
- Midden-Groningen: 1001 (1,6 procent)
- Oldambt: 180 (0,5 procent)
- Veendam: 130 (0,5 procent)
- Westerkwartier: 916 plus 84 oud mantelzorgers (1,4 procent)
- Westerwolde: 1300 (4,9 procent)

Contacten vanuit de steunpunten met de bekende mantelzorgers

- Eemsdelta: alleen per mail, wel vaak: nieuwtjes, informatie, uitnodigingen.
- Groningen: 6-wekelijkse nieuwsbrief digitaal. Driemaal per jaar een papieren editie naar 350 mantelzorgers zonder mailadres inclusief twee keer per jaar een activiteitenplanning. En maandelijks een digitaal bericht met alle agenda-items die staan gepland in de 1,5 maand daaropvolgend. Ook krijgen mensen uit een bepaalde wijk of gebied nog apart bericht over wijkgerichte mantelzorgactiviteiten.
- Het Hogeland: in 2023 twee keer schriftelijk. Jonge mantelzorgers via app-berichten en Facebook over zomerkampdagen en andere activiteiten.
- Midden-Groningen: volwassen mantelzorgers krijgen zes keer per jaar een nieuwsbrief plus digitaal uitnodigingen voor activiteiten. Jonge mantelzorgers krijgen ongeveer twee keer per jaar een uitnodiging voor een activiteit.
- Westerkwartier: Mantelzorgers krijgen aan het begin van het jaar de jaarplanning mantelzorg per post of mail. Daarnaast een uitnodiging per activiteit en een mail als er belangrijke zaken spelen rondom mantelzorg, zoals de zorgverzekering of 'regelkolder'.
- Westerwolde: minstens drie keer per jaar een nieuwsbrief, digitaal of met de post plus brief over mantelzorgcompliment.

Uitkomsten gesprekken wethouders

In de gesprekken met wethouders werd zonder uitzondering duidelijk dat de gemeenten het grote belang van mantelzorg onderschrijven en onze verwachting delen dat dit belang in de toekomst verder zal toenemen. Een onderwerp dat hierbij aandacht kreeg, is de vraag wat de taak van de overheid moet zijn én wat aan de inwoners zelf overgelaten kan worden. Dat de gemeente er moet zijn voor de mensen die een zware zorgtaak hebben en daarbij nauwelijks of geen ondersteuning hebben, is onomstreden. Bij de bespreking van de houding van de gemeente tegenover onze wensen kwamen de volgende zaken aan bod.

- De meeste gemeenten hebben inmiddels besloten in zee te gaan met de **mantelzorgtest** van Stichting Mantelzorgtest. Een enkele gemeente gaat werken met de mantelzorgtest van Valtes.
- Enkele gemeenten gaan kijken of ze iets kunnen regelen voor de **vervoerskosten** die mantelzorgers moeten maken om zorg te verlenen aan iemand die wat verder weg woont. Een gemeente wees hierbij naar het armoedebelief en in een andere hebben de mantelzorgondersteuners een potje waaruit ze kosten als deze kunnen betalen. Voor de parkeerkosten in de gemeente Groningen is een oplossing gevonden.
- De bijzondere positie van **jonge mantelzorgers** wordt breed herkend. Een enkele gemeente maakt al veel werk van de ondersteuning voor deze groep. Enkele gemeenten zetten hiervoor de organisatie Impactier in. Een andere zal navragen welke afspraken er met de scholen zijn gemaakt rond het bewust zijn van mantelzorgtaken van leerlingen, en nog een andere gaat dit met het jongerenwerk bespreken.
- Initiatieven om **in contact** te komen met mantelzorgers die mogelijk ondersteuning kunnen gebruiken, zijn er in diverse vormen: zorgen voor laagdrempelige huiskamers in de dorpen waar mantelzorgers erg welkom zijn, gaan werken met ouderenadviseurs die alle inwoners vanaf een bepaalde leeftijd bezoeken, investeren in welzijnscoaches bij de huisartsen die nadrukkelijk oog hebben voor de zorgen van mantelzorgers. Een gemeente geeft aan dat ze het aandacht vragen voor mantelzorgers aan de orde zal stellen in het overleg dat ze heeft met de Wmo-gecontracteerden en gaat kijken hoe ze ook het lokale bedrijfsleven meer mantelzorg-sensitief kan maken.
- Twee gemeenten hebben het predicaat **Mantelzorgvriendelijke Gemeente** van de stichting Werk & Mantelzorg, wat betekent dat er een mantelzorgvriendelijke bedrijfscultuur is.